

КРИТИКА И МОЛК: ЧИТАЊЕ НА МАКЕДОНСКАТА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

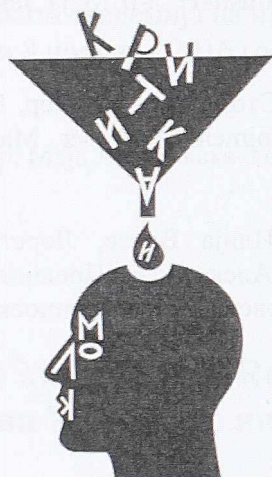
Зборник на трудови од меѓународна научна конференција

CRITICISM AND SILENCE: READING OF
MACEDONIAN LITERATURE AND CULTURE
Proceedings of the International Scientific Conference

Институт за македонска литература – Скопје
Institute of Macedonian Literature – Skopje

2017

**Критика и молк: читање на
македонската литература и култура**
Зборник на трудови од меѓународна
научна конференција

**Criticism and Silence: Reading of
Macedonian Literature and Culture**

Proceedings of the International
Scientific Conference

Критика и молк: читање на македонската литература и култура
Criticism and Silence: Reading of Macedonian Literature and Culture

Издавач / Publisher: Институт за македонска литература – Скопје / Institute of Macedonian Literature – Skopje

За издавачот / For the publisher: д-р Маја Јакимовска - Тошиќ / Маја Jakimovska - Toshikj, Ph.D.

Уредници / Editors: Соња Стојменска-Елзесер, Маја Јакимовска-Тошиќ и Сарита Трајанова / Sonja Stojmenska-Elzeser, Маја Jakimovska-Toshikj and Sarita Trajanova

Рецензенти / Reviewers: Илија Велев, Лорета Георгиевска-Јаковлева, Јасмина Мојсиева-Гушева, Александар Прокопиев, Наташа Аврамовска, Валентина Миронска-Христовска, Ана Мартиновска

Министерство за култура
на Република Македонија

Изданието е објавено со материјална поддршка на Министерството за
култура на Република Македонија /
This issue is supported by Ministry of Culture of Republic of Macedonia

Критика и молк: читање на македонската литература и култура

Зборник на трудови од Меѓународната научна конференција
Критика и молк: читање на македонската литература и култура
одржана во Македонската академија на науките и уметностите
на 7 и 8 ноември 2016 година

Уредници

Соња Стојменска-Елзесер, Маја Јакимовска-Тошиќ и Сарита Трајанова

Criticism and Silence: Reading of Macedonian Literature and Culture

Proceedings of the International Scientific Conference
Criticism and Silence: Reading of Macedonian Literature and Culture
Macedonian Academy of Sciences and Arts, Skopje
7 – 8 November 2016

Editors

Sonja Stojmenska-Elzeser, Maja Jakimovska-Toshikj and Sarita Trajanova

Институт за македонска литература – Скопје
Institute of Macedonian Literature – Skopje

2017

Меѓународна научна конференција

Критика и молк: читање на македонската литература и култура /
The International Scientific Conference

Criticism and Silence: Reading of Macedonian Literature and Culture

7- 8 ноември 2016, Македонска академија на науките и уметностите, Скопје,
Република Македонија

November 7 – 8, 2016, Macedonian Academy of Sciences and Arts, Skopje,
Republic of Macedonia

Организатор:

Институт за македонска литература – Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и
Методиј“ во Скопје

Organizer:

Institute of Macedonian Literature – Skopje, Ss. Cyril and Methodius University in
Skopje

Организационен одбор: Соња Стојменска-Елзесер (претседател), Маја
Јакимовска-Тошиќ (директор на Институтот за македонска литература), Ана
Мартиноска, Александар Прокопиев, Наташа Аврамовска, Илија Велев,
Јасмина Мојсиева-Гушева, Лорета Георгиевска-Јаковлева и Валентина
Миронска-Христовска (членови), Сарита Трајанова (секретар)

The Organising Committee of the Conference is composed of Sonja Stojmenska-
Elzeser (President), Maja Jakimovska-Toshikj (Director of Institute of Macedonian
Literature), Ana Martinoska, Aleksandar Prokopiev, Nataša Avramovska, Ilija Velev,
Jasmina Mojsieva-Gusheva, Loretta Georgievaska-Jakovleva and Valentina Mironska-
Hristovska (Members), Sarita Trajanova (Assistant)

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

92-95(082.2)

МЕЃУНАРОДНАТА научна конференција „Критика и молк : читање на македонска
литература и култура“ (2016 ; Скопје)

Критика и молк : читање на македонската литература и култура: зборник на тру-
дови од Меѓународната научна конференција „Критика и молк: читање на маке-
донската литература и култура“ одржана во Македонската академија на науките
и уметностите на 7 и 8 ноември 2016 година / уредници Соња Стојменска-Елзе-
сер, Маја Јакимовска-Тошиќ и Сарита Трајанова = Criticism and silence: reading
of Macedonian literature and culture : proceedings of the International Scientific
Conference

„Criticism and silence: reading of Macedonian literature and culture“, Macedonian
Academy of Sciences and Arts, Skopje 7 - 8 November 2016 / edited by Sonja
Stojmenska-Elzeser, Maja Jakimovska-Toshikj and Sarita Trajanova. - Скопје: Ин-
ститут за македонска литература = Skopje: Institute of Macedonian Literature, 2017.
- 485 стр.; 25 см

Трудови напоредно на мак. и англ. јазик. - Фусноти кон повеќето трудови

ISBN 978-608-4744-08-5

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевна критика - Зборници

COBISS.MK-ID 105222666

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS:

ПРЕДГОВОР / PREFACE	13
ПОЗДРАВНИ ОБРАЌАЊА / GREETING MESSAGES	17
РЕФЕРАТИ / PAPERS	
Катица Ќулавкова ИСКУШЕНИЈАТА НА КНИЖЕВНАТА КРИТИКА СЕГА-И-ТУКА (КРИТИКА, МЕТОД И ТОЛКУВАЊЕ) Katica Kjulavkova Temptations of Literary Criticism Here and Now (Criticism, Method and Interpretation)	29
Vladimir Biti WHAT KIND OF SILENCE IS CRITICISM ADDRESSED BY? Владимир Бити Со каков молк се соочува критиката?.....	33
Jüri Talvet COMPARATIVE LITERATURE, WORLD LITERATURE AND ETHICAL LITERARY CRITICISM. LITERATURE'S "INFRA-OTHER" Јури Талвет Компаративна книжевност, светска книжевност и етичка книжевна критика. „Инфра-другоста“ на книжевноста	39
Соња Стојменска-Елзесер ПОСТКРИТИЧКО ЧИТАЊЕ Sonja Stojmenska-Elzeser Post-critical Reading	52
Елизабета Шелева КРИТИКАТА КАКО КАУЗА Elizabeta Sheleva Criticism as a (Matter of) Personal Cause.....	59
Маријан Довиќ КАНОНИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНИТЕ СВЕТЦИ: АНАЛИТИЧКИ МОДЕЛ Marijan Dovikj Canonization of Cultural Saints: Analytical Model	70
Лорета Георгиевска-Јаковлева КРИТИКА И МАРКЕТИНГ Loreta Geogrievska-Jakovleva Criticism and Marketing	91

Иван Дџепароски ФИЛОЗОФСКИ ОСНОВИ НА КРИТИКАТА: ОД ЦВРСТО КОН ТЕЧНО Ivan Džeparoski Philosophical Foundations of Criticism: from Solid to Fluid	106
Веле Смилевски ПОЕЗИЈА И КРИТИКА – ЗАЕМНА ПРЕМОЛЧЕНОСТ Vele Smilevski Poetry and Criticism – Mutually Silent	115
Младен Шукало АПОКАЛИПТИЧКИ ХРОНОТОПИ И ПАРАДОКСИ КРИТИКЕ Mladen Shukalo Apocalyptic Chronotopes and Paradoxes of Reviews	119
Георги Сталев ПРИСТАПОТ КОН ИЗБОРОТ НА АВТОРИ И НИВНИ ТЕКСТОВИ ВО АНТОЛОГИЈАТА <i>МАКЕДОНСКА КРИТИКА И ЕСЕЈ</i> ВО ОРГАНИЗАЦИЈА И ИЗДАНИЕ НА МАНУ – СКОПЈЕ И НА МАТИЦА СРПСКА – НОВИ САД, 1978 (НА СРПСКИ ЈАЗИК) Georgi Stalev Criteria for Selection of Authors and Their Texts in the Anthology <i>Macedonian Literary Criticism and Essay</i> Published by the Macedonian Academy of Sciences and Arts – Skopje and Matica Srpska – Novi Sad, 1978 (in Serbian Language).....	133
Zlatko Kramarić О MODERNIZMU... JOŠ JEDNOM (D. Mitrev vs. M. Đurčinov) Zlatko Kramarić On Modernism... Again (D. Mitrev vs. M. Gjurchinov)	137
Весна Мојсова-Чепишевска КАКО МОЛЧИ КРИТИЧАР „ОД ФОРМАТ“ НА МИТРЕВ? Vesna Mojsova-Chepishevska How Does a Critic of Format Like Mitrev Keep Silent?	153
Илија Велев ЗОШТО КРИТИКА БЕЗ ЗДИВ ИЛИ ЗОШТО МОЛК ВО КНИЖЕВНАТА КРИТИКА И ВО НАУКАТА ЗА КНИЖЕВНОСТА? (Поглед врз состојбите во актуелниот македонски културен и научен амбиент) Ilija Velev Why Criticism is out of Breath or why is there Silence in Literary Criticism and Literary Science? (A Glimpse on the Situation in the Current Macedonian Cultural and Scientific Milieu)	161

Лила Мороз-Гжелак ВАЛОРИЗАЦИЈА НА ВРЕДНОСТИТЕ ВО ЛИТЕРАТУРНАТА ТРАДИЦИЈА. ПАРАЛЕЛНИОТ ЖИВОТ НА КНИЖЕВНИТЕ КРИТИЧАРИ – ДИМИТАР МИТРЕВ И СТЕФАН ЖУЛКЕВСКИ Lilla Moroz-Grzelak Valorization of Values in Literary Tradition. Parallel Lives of Literary Critics – Dimitar Mitrev and Stefan Zolkiewski	167
Лидија Капушевска-Дракулевска, Анастасија Ѓурчинова ГЛАСОВИ И МОЛК: ПО-ТРАГИТЕ НА ЖЕНИТЕ КРИТИЧАРКИ ВО МАКЕДОНСКАТА АКАДЕМСКА КРИТИКА Lidija Kapushevska-Drakulevska, Anastasija Gjurchinova Voices and Silence: Following the Traces of Female Critics in Macedonian Academic Criticism.....	177
Наташа Аврамовска КРИТИКАТА КАКО ТВОРЕЧКИ ЧИН (опит за нејзина реафирмација) Natasha Avramovska Critique as Art of Interpretation (An Attempt of Reaffirmation).....	193
Данило Коцевски ПОСТМЕТАФИЗИКА И ПОСТКРИТИКА – ПРЕДИЗВИЦИ ЗА КРИТИЧКИОТ ДИСКУРС ДЕНЕС Danilo Kocovski Post-metaphysics and Post-criticism, Challenges for Critical Discourse Today	204
Ана Мартиноска АВТОРИТЕТОТ НА АВТОРКИТЕ – ЗА РОДОВИОТ (ДИС)БАЛАНС НА КНИЖЕВНИТЕ НАГРАДИ ВО МАКЕДОНИЈА Ana Martinoska The Authority of the Female Authors – On Gender (Dis)Balance of the Literary Awards in Macedonia	217
Јасмина Мојсиева-Ѓушева КОМУНИКАТИВНАТА ВРЕДНОСТ НА УМЕТНИЧКАТА КРИТИЧКА МИСЛА ВО МАКЕДОНИЈА Jasmina Mojsieva-Gusheva Value and Usefulness of Art Criticism Thought in Macedonia	228
Радомир Виденовиќ ANGELUS NOVUS. Георги Старделов, споделени доживувања Radomir Videnovikj Angelus Novus. Georgi Stardelov, Divided Experiences	239

Маја Јакимовска-Тошиќ КРИТИКАТА ВО ИСТОРИОГРАФСКОТО ПРОСЛЕДУВАЊЕ НА СРЕДНОВЕКОВНАТА КНИЖЕВНОСТ Maја Jakimovska-Toshikj Criticism in Historiographic Consideration of Medieval Literature	246
Валентина Миронска-Христовска КРИТИЧКАТА МИСЛА ВО МАКЕДОНСКИОТ 19 ВЕК Valentina Mironska-Hristovska Critical Thought in XIX Century Macedonia	254
Вил Фирт ПРЕВЕДУВАЊЕ И ПЛАСИРАЊЕ НА ДЕЛАТА ОД МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ НА АНГЛИСКОТО И ГЕРМАНСКОТО ЈАЗИЧНО ПОДРАЧЈЕ: ИЗВЕШТАЈ ОД ЕДЕН ПРАКТИЧАР Will Firth Translation and Marketing of Macedonian Literary Work in English and German Speaking Areas: a Practitioner's Report	264
Марија Ѓорѓиева Димова КНИЖЕВНАТА КРИТИКА: ПОМЕЃУ НАУКАТА И КНИЖЕВНОСТА (од κρίνω до ποιέω) Marija Gjorgjieva Dimova Literary Criticism: Between Science and Literature (from κρίνω to ποιέω)	269
Гоце Смилевски КРИТИКАТА И ЗАДОВОЛСТВОТО ВО ТЕКСТОТ Goce Smilevski The Criticism and the Pleasure in the Text	284
Санде Стојчевски КРИТИКАТА КАКО УМЕТНОСТ Sande Stojchevski Criticism as Art Form	291
Вера Стојчевска-Антиќ ПО КРИТИЧКИТЕ СОГЛЕДБИ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ Vera Stojchevska-Antikj After Blazhe Koneski's Literary Thought	297
Кристина Николовска ЗОШТО ЖАНРОТ БЕСЕДА? Kristina Nikolovska Why Oratory as Genre?	304

Калина Малеска

ИМА ЛИ МОЛК ВО ПРЕИСПИТУВАЊЕТО НА ГОЛЕМИТЕ ИМИЊА ОД
МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ?

Kalina Maleska

Is there Silence in the Reexamination of the Renowned Authors in Macedonian
Literature?309

Katja Bakija

О КНЈИЖЕВНОЈ КРИТИЦИ КАО ЖАНРУ
DANAS I U DUBROVAČKOM ALMANAHU IZ SREDINE 19. STOLJEĆA
(*Dubrovnik cviet narodnog knjištva*, Zagreb 1852.)

Katja Bakija

On Literary Criticism as Genre Today and in the Dubrovnik Almanac from Mid-19
Century (*Dubrovnik cviet narodnog knjištva*, Zagreb 1852.)316

Жељко Милановић

СТУДЕНТСКЕ АНТОЛОГИЈЕ МАКЕДОНСКЕ ПОЕЗИЈЕ ИЗМЕЃУ КРИТИКЕ И
ФОРМАЛНОГ ИЗБОРА

Željko Milanović

Students' Anthologies of Macedonian Poetry Between the Critics and Formal Choice
.....324

Виолета Димова

МОЛКОТ ВО ОБРАЗОВАНИЕТО

Violeta Dimova

Silence in Education334

Марина Даниловска

ЖЕНСКОТО ПРОЗНО ПИСМО ВО МАКЕДОНИЈА

Marina Danilovska

Women's Prose Writing in Macedonia339

Елизабета Баковска

QU'EST-CE QU'UN AUTEUR?: ЧУДНИОТ И НЕОБЈАСНИВ СЛУЧАЈ НА БЛАЖЕ
МИНЕВСКИ

Elizabeta Bakovska

Qu'est-ce qu'un Auteur?: The Strange and Inscrutable Case of Blazhe Minevski350

Мишел Павловски

МАКЕДОНСКА ТЕАТАРСКА КРИТИКА. Глава еден: Димитар Митрев

Mishel Pavlovski

Macedonian Theatre Criticism. Chapter One: Dimitar Mitrev359

Ана Стојаноска

ТЕАТАРСКАТА КРИТИКА ВО МАКЕДОНИЈА – ДА ИЛИ НЕ?

Ana Stojanoska

Theatre Criticism in Macedonia, Yes or No?369

Дарин Ангеловски ИНТЕРНЕТ И ЛИТЕРАТУРА (ВРЗ ПРИМЕРОТ НА ПРВИОТ МАКЕДОНСКИ ОНЛАЈН КНИЖЕВЕН КОНКУРС <i>ЕЛЕКТРОЛИТ</i>) Darin Angelovski Internet and Literature (Based on the First Macedonian On-line Literature Contest <i>Electrolit</i>)	380
Јованка Попова УМЕТНИЧКАТА КРИТИКА ВО ПОДЕЛЕНО ОПШТЕСТВО Jovanka Popova Art Critic into Divided Society	387
Вангел Ноневски ИЗГУБЕНИ ВО ПРИКАЗНАТА: <i>СКОПЈЕ 2014</i> И ДЕЛЕГИТИМАЦИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ НАЦИОНАЛЕН МИТ Vangel Nonevski Lost in the Narrative: The “Skopje 2014” Project and the Delegitimizing of Macedonian National Myth	394
Сарита Трајанова КРИТИЧКОТО МИСЛЕЊЕ И АРГУМЕНТАЦИЈАТА КАКО СПЕЦИФИЧЕН ПРЕДМЕТ НА ИСТРАЖУВАЊЕ Sarita Trajanova.. Critical Thinking and Argumentation as Specific Research Subject	404
Александра Јуруковска ЕГЗИЛОТ НА КРИТИКАТА НИЗ МЕДИУМИТЕ: СЛУЧАЈОТ МАКЕДОНИЈА Aleksandra Jurukovska Exile of Criticism in Media: Macedonia’s Case	413
Елена Пренцова КНИЖЕВНАТА УМЕТНОСТ vs КНИЖЕВНАТА ПРОДУКЦИЈА ВО МАКЕДОНИЈА Elena Prendjova Literary Art Vs Literary Production in Macedonia	421
Африм А. Реџеџи ПРОТОНИЗАМ Afrim A. Rexhepi Protonism	429
Кристина Димовска ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ КРИТИЧКИ КОМЕНТАРИ ЗА ПРОЗНИОТ ОПУС НА АКАДЕМИК БЛАЖЕ КОНЕСКИ Kristina Dimovska Review of Critical Thought Concerning the Prose of Academician Blazhe Koneski	434

Александра Пауновић

НА ПУТУ КА ЈЕДНОМ ДРУГОМ ГРАДУ ВЛАДЕ УРОШЕВИЋА

Aleksandra Paunovikj

On the Road to *Another Town* by Vlada Urosevikj445

Славчо Ковилоски

НАДМИНУВАЊЕ НА МОЛКОТ – ТРИБИНА ОД 1976 ГОДИНА:

„ШТО СТАНУВА СО ИНСТИТУТОТ ЗА ЛИТЕРАТУРА?“

Slavcho Koviloski

Overcoming the Silence – Discussion in 1976 – What has Become with the Institute of Literature?458

Сузана В. Спасовска

КРИТИЧАРСКА ШКОЛА ВО МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНОСТ –

ТЕНДЕНЦИЈА ИЛИ СЛУЧАЈНОСТ?

Suzana V. Spasovska

Critical School in Macedonian Literature – Tendency or Accident?465

Јордан Плевнеш

ОД МОЛЧЕЊЕТО НА КРИТИКАТА ДО КРИТИКАТА СО ОРУЖЈЕ

(Обраќање кон собирот со поддршка на темата *Критика и молк: читање на македонската литература и култура*)

Jordan Plevnes

From Silent Criticism to Armed Criticism

(An address at the conference on the topic of *Criticism and Silence: Reading of*

Macedonian Literature and Culture)475

Александра Пауновић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду

НА ПУТУ КА ЈЕДНОМ ДРУГОМ ГРАДУ ВЛАДЕ УРОШЕВИЋА

Кључне речи: опросторавање, град, урбано, чудесно, Урошевић

Питајући се о темељним особеностима поетике и естетике песничког опуса Владе Урошевића, нужно смо као тумачи доведени пред градске зидине, позвани да закорачимо у некакав други град. Његову другост разумеваћемо не само као наспрамност, већ и као квалитет који се изграђује у непосредном односу са оним градом од кога се одмиче. Окосницу интерпретативном интересовању овоме раду сачиниће, дакле, детектовање и описивање модела опросторавања града у лирици Владе Урошевића. Његово песничко мишљење од зачетка у збирци *Један други град до Хиџнополиса*, видећемо, уписује се у једну ширу урбопоетику¹ израслу на искуствима надреалистичког пројекта.

Но, говорити о концептуалности простора у поезији у доба када је башларовско материнство куће и њена удобност² преобликовано «све-местом нигдине» виртуалног простора (*cyber space*), који је, дакле, истовремено свуда и нигде, подразумева говор из наслеђене књижевнотеоријске ‘нелагоде’ – склиског подручја између остајања у предмету мишљења и неодређености у његовој дефиницији. Шта је простор у поезији, тј. шта је песмино, а шта просторно у њему, ако се уопште може говорити о њиховом раздвајању?

¹ Говорећи о песничкој књизи *Град поред света* (1994) Немање Митровића, А. Јерков се користи поменутиим термином како би издвојио доминантне особености пост-урбане прозе „у којој је урбана свест овладава светом, а урбопоетика постала основни израз књижевне имагинације. Читава цивилизација, све културне форме уткане су у ту екуменску фантазију свеграда“ (1994: III).

² Францунски феноменолог и теоретичар песничке слике Гастон Башлар у студији *Поетика простора*, одвајајући се од филозофије егзистенцијализма, дефинише човека као биће које је „у својој кући у свету“ (*chez-soi-dans-le-monde*), истичући његову примитивну суштинску везаност за простор куће. Човек је у динамичком јединству са кућом, која се привија уз свога господара, док је у ривалству са свемиром, простором не-куће (Башлар 1969:71–78).

Мартин Хајдегер у Грађењу, становању, мишљењу утемељује мишљење места постојања као простора:

Штавише, ми увек идемо кроз просторе, тако да их при том већ одстојимо непрекидним пребивањем при блиским и далеким местима и стварима. Кад пођем ка излазу из дворане, ја сам већ тамо, и могао бих чак да не пођем у том правцу кад не би било тако да сам већ тамо. Ја никад нисам само овде као ово ухахурено тело, већ сам и тамо, то јест простор је терен мога стајања, и само захваљујући томе ја сам кадар да идем кроз њега. (1999: 125, истакла А. П.)

Динамична *опростореност места*, дакле, конфигурише становање губивствујућег. Динамична структура, међутим, не тиче се само позиције субјекта и његове изложености простору, већ је и сам простор покренут и/или покретљив, његова стварност се одређује у перманенцији живог бивства, у сталном догађању *отворености*.³

Пре него што проговоримо о густини урошевићевске песничке слике која топос града као типични модернистичко-авангардни мотив *опросторава* –разграђује и шири праксом урбаног дискурса, скопчаног једним краком са хоризонтом *чудесног, надреалног*, осврнућемо се грубо на генезу топоса града у српској и македонској поезији. Устројавање и конфигурисање простора града као лирског топоса у традицији српског песништва од краја XIX века и током XX века имало је исходиште у процесима модернизације песничког израза. Наиме, од Војислава Илића, Јована Дучића, Милана Ракића, Симе Пандуровића, Владислава Петковића Dis-а, преко Милоша Црњанског, Момчила Настасијевића до песника послератне поезије, Миодрага Павловића, Стевана Раичковића, Ивана В. Лалића, Раше Ливаде, Новице Тадића *urbis* се суверено уцртава на поетичку мапу српске поезије.⁴ У датом низу позиција Милоша Црњанског би се могла сматрати парадигматичном, јер целина његовог опуса посведочава потребу модернистичке субјективности да на хетерогеност урбаног простора одговори сложеним механизмима књижевно

³ Жак Дерида је у *Позицијама* (Position, 1972) говори о процесима опросторавања, призивајући Лефевровску дефиницију простора као друштвеног производа на матрици идеолошких и политичких прерасподела.

⁴ Више о томе видети рад Снежане Шеатовић-Димитријевић *Феномен града од Војислава Илића до Слободана Зубановића: скица за дијахронијска истраживања* у зборнику *Поезија Слободана Зубановића* (2010).

уметничке праксе.⁵ Поема *Ламент над Београдом* (1956), у том смислу, као одговарање одиграва се на фону метафизике ниҳилизма, која истовремено афирмише и подрива простор града у немогућности остварења његове вечне, рајске осене. Остајући пропет у белинама између утопијских и дистопијских ритмова, лирски субјекат, међутим, кодира апоретичну вечност свог бића именованом Београда, Града који је „вечан, у мрак, и прах“. Вечност Београда, с ону је страну вечности, амбивалентно је бивањеу ономе чега нема – у праху, али је и само место празноте трансцендентног рефигурисана опросторавањем:

Грлим још једном на Твој камен смрти,

И Тебе, и Саву, и Твој Дунав тром.

Сунце се рађа у мом сну. Сини! Севни! Загрми!

Име Твоје, као из ведрога неба гром.

И кад и мени одбије час стари сахат Твој,

То име ће бити последњи шапат мој. (Црњански 1966: 365)

Камен смрти, који је Граду припадајући, разрешава нас узалудне наде у „вечити“ живот, али, са друге стране, у сну рађајуће сунце, које је поверено песничком мишљењу и естетичкој димензији, обдараје трајањем унутар имагинације, унутар непролазног Београда упростору текста.

Књижевна критика македонске књижевности у првим песничким радовима Владе Урошевића пак уочава снажну инспирацију градским пределима. Бранко Варошлија 1959. године у часопису *Млад борец* пише прву критику о збирци поезије *Један други град* и истиче: „Тука е градот со своите *испрекршени* вертикали, со сивилото на својот пејзаж, со пеколното лето, со атмосферата на потиснатост во која човек длабоко ја чувствува и доживува својата осаменост“ (нав. према Смилевски, 1988: 12, курзив. В. С.).

Појављивање и артистички самосвесно обликовање кроз простор преломљеног искуства модерне субјективности, чиме топографија постаје нужно тропографија, оставља и дубљи белег у целокупном *poiesis*-у и језичко-стилској пракси. Димитар Солев 1960. бележи да је прва збирка В. Урошевића несвакодневна књига о граду и „његовим скривеним поетичностима“, те да „извесни, свакодневни, градски, непоетични елементи, рекло би се, сачињавају посебан песнички свет“ (нав. према Смилевски, 1988: 13). Поезија В. Урошевића као догађај опчињености градом шири лексички фонд, укидајући

⁵ Слободан Владушић у опсежној студији Црњански, *Мегалополис* (2011) тумачи стваралаштво Црњанског у мрежи (са)односа са урбаним дискурсом, сучељавајући књижевну херменеутику, теорију дискура и културологију. Аутор поетичко-естетичку разделницу у иманентној поетици писца – губљење суматраистичке енергије – разумева као сусрет са Мегалополисом, преко метропола Западне Европе у којима је Милош Црњански борао.

дискриминациону црту симболизма, која је речи делила на поетске и оне које то нису, откривајући нам тако „поезију у ономе у чему нисмо веровали да може да се нађе“ (Солев 1960, нав. према Смилевски, 1988: 13).

Куриозитет је да се преведеним збиркама у пољу српске књижевности, у први мах, В. Урошевић не представља експлицитно као песник града. *Суви дан*, његову прву књигу песама на српском језику штампао је Нолит 1969. године⁶ у преводу Гојка Јањушевића и Милорада Предојевића. Издање представља својеврстан избор из Урошевићеве поезије. Наиме, избор превода из збирки *Еден друг град* (1959), *Невиделица* (1962), *Манекен во пејзажот* (1966), *Летен дожд* (1967), распоређен је у целине *Последњи град*, *Вечерњи сонети*, *Призори*, *Манекен у пејзажу*, *Платна*, *Вечерњи аутобус*, *Знаци*. На овој начин саздана архитектоника збирке, међутим, одступа од доследности оригиналима. Примера ради, у целини *Последњи град* смештене су *Песма о киши*, *Песма о музејима*, *Песма о времену*, *Песма о књигама*, *Песма о предзнацима*, *Песма о мерењима*, *Песма о променама*, *Песма о натписима* које су првобитно штампане у оквиру збирке *Манекен во пејзажот*. Овакво организовање унутрашњих целина *Сивог дана* урушава припадност појединих песама изворним збиркама, те се првобитно имагинативно језгро збирке *Едан друг град* распршава у порам новонасталих преведених и приређених целина. Наиме, хоризонт *чудесног* који је њоме најављен „потиснут“ је интенцијама приређивача које се очитују у начинима именовања паратекстуалних елемената. Поставивши тако *Последњи град* на почетно место књиге, приређивачи интервенишу у хоризонт читалачког очекивања, надовезујући лирику В. Урошевића на ониричко-визионарске теме о крају света, апокалипси.

Друга збирка *Уснули град* (1977)⁷ у преводу Љубомира Симовића и Миодрага Павловића, међутим, композиционим устројством не одступа од магистралних линија поетике В. Урошевића. Премда је саздана од превода песама из збирки *Нуркачко звоно* (*Ронилачко звоно*, 1975) и *Сонувачот и празнината* (*Сневач и празнина*, 1975), књига песама *Уснули град* именованем чува континуитет песничке имагинације започете првом песниковом збирком, тј. чува и маркира

⁶ Наведене године излазе из штампе и *Велика Скитија* Миодрага Павловића (Свјетлост: Сарајево), *Изабрane и нове песме* Ивана В. Лалића (Београд: СКЗ), прва збирка Раше Ливаде *Попрскан знојем казаљки* (Београд: Просвета).

⁷ Иако песничка збирка не доводи у питање аутентичност контекста појединачних песама, она поседује неколика текстолошких размимоилажења са оригиналом на плану форме стиха и строфе. Навешћемо пример песме *Кућа детињства* која нема истоветни графички отисак у погледу песничке форме у *Уснулом граду* и у збирци *Атлантида, остатоци* (1992). У преводу на српски језик прва и трећа строфа су са разломљеним стиховним завршецима, док је њен оригинал *Куќата на детството* у трима катренима целовитих стихова (Урошевић 1992: 142). Како наведена песма не представља изоловани случај у ломљењу стиха на завршецима, може се говорити о преводилачком маниру.

интерес за *опросторавање урбаног*. Од уводне песме *Кућа детињства* до завршне *Поплаве* урбофилија В. Урошевића као особеност *стваралачког геста* извире из фасцинације категоријом *чудесног*, али и из носталгичне потраге за кућом детињства, за дугим сном „у пеленама васељење“ (*Куќата и вселената*), остављајући предметности из градског амбијента утиснутим у слику света дела.

У есеју *Нова поезија Владе Урошевића*, поговору успоменутој збирци, Миодраг Павловић запажа да је „[...] Урошевић песник градова, звезданих насеобина, старих и нових урбаних формација. Имамо пред собом изразитог сневача града, песника урбаног по опредељењу и по унутарњој неминовности“ (1977: 57, истакла А. П.). Унутрашња хомогенизација песничког ткива одиграва се, дакле, у дискретним прелазима између ониричких предела сна и откровењских тренутака чудесног⁸ и свакодневной збиљи која се, у суштини, догађа у присности са градским простором.

Сан, лакановски речено, је те предискурсна реалност, припојена простору града, односно *урано*⁹ је поверено механизмима говора о сну, артикулацији садржаја чудесног, с ону страну граница опипљиве реалности. Укрштајем простора *сна/сониста, чудесног* и *урано* драматизована је позиција лирског субјекта, али и оквири простора, релације које га успостављају. Димензија *другости*, било да је индукована *сном* или чудесним, раствара се на епистемолошкој равни надреалистичке поетике. Уочити спиритуалну дубину града, међутим, не значи само одазивање песничком гласу као *позиву*

⁸ Цветан Тодоров у *Уводу у фантастичну књижевност*, раздваја појмове фантастичног, чудесног и чудног, не изостављајући и њихове међусобне прелазне моменте. Када је реч о чудесном, Тодоров завршава реченицама Пјера Мабија из *Огледала чудесног*: „Иза притајености, радозналости, свих узбуђења која нам пружају приче, бајке и легенде, иза потребе да се разонодимо, заборавимо, да створимо себи осећање притајености или страха, прави циљ чудесног путовања је, то већ можемо да схватимо, потпуније изражавање свеопште стварности.“ (187: 62)

⁹ Појам урано у раду користимо на разини његове разлике према појму града, коју је дефинисао Анри Лефевр у есеју *Град и урано*: „Урано се јасно разликује од града зато што се појављује и манифестује у току распрскавања града, али оно омогућава да размотримо и чак разумемо извесне аспекте који су дуго пролазили незапажено: централност, простор као место сусрета, монументалност итд. Урано, тј. урано друштво, не постоји а ипак постоји виртуелно; у друштвеној пракси се појављује неусклађеност пуна смисла, и то преко противречности између хабитата, сегрегација и уране централности која је битна. Урано је теоријски појам разлучен и ослобођен процесом какав нам се поставља и каквог анализирамо. То није суштина у традиционалном значењу тог израза како га користе филозофи [...] то је више форма, форма сусрета и окупљања свих елемената друштвеног живота, почевши од плодова земље [...] до симбола и тзв. културних дела. Урано се манифестује чак у крилу негативног процеса дисперзије, сегрегације, као захтев сусрета, скупљања, обавештења.“ (Лефевр 1988, 257, истакла А. П.)

на путовање по новосазданим просторима, ни енкодирање феномена чудесног на хоризонту дијалога са естетичко-поетичким наслеђем надреализма, премда све то улази у домен истраживачког фокуса, већ подразумева започет разговор на тему *отпочињања* унутар тако *опростореног* простора. Зашто је песничко мишљење В. Урошевића готово неуралгично започето у сањарењу града као простора (не)могућег *domus-a*¹⁰ који је увек мера сувишка у односу на реалност? Песма *Један други град* из истоимене збирке у (кон)тексту *започетог* има истакнуто место, јер представља објаву песничког *creda*:

*Постоји један град
чије се границе постојања
мешају
као киша и измаглица
са бетонским границама овога града,
убележеног на свим географским картама.
Ипак
понекад је потребно
тек мало искренути главу
и обе те границе
улазе једна у другу
као сенке у своје предмете
у подне.
Тада се ми зауствљамо
пред украсом једне куће
који представља зачуђено лице
отворених очију
као на старим фотографијама
и ми се смејемо
као да га видимо први пут.
Тада
ово је један други град
за који нисам сасвим сигуран
да је означен на географским картама. (Урошевић 1981: 33–35)*

¹⁰ Лиотар (Jean-Françoise Lyotard) у есеју *Domus and Megalopolis* запажа да је данашњи *domus* само мит, носталгија за нечим што је само предмет илузије. *Domus* као такав је неодржив, јер *megalopolis* мења његове традиционалне вредности. Међутим, није реч само о пукој промени, вели Лиотар, него су вредности *domus-a* преиначене у фасаде, тј. оно што изгледа као *domus*, оно је у њега и прерушено и потиснуто насиље. (Лиотар, нав. према Leach 2008, 392)

Започето постојање у песмином простору, дакле, рашчитава сливање граница, оне хаптичке моменте између двају неподударних простора града. Ова форма *сусрета* одредиће имагинативну географију као мапу лирског, на којој конвенционалне линије моћи / моћи означитеља не могу лоцирати место *другог града*. Тај урошевићевски град „ни на небу ни на земљи“ дислоцирана је предметност, предата осећању *чудесног* као објекат *Жеље* у креационистичком акту песничке воље за понирањем *кроз* дубину световног. *Други град* није уписан на мапи, јер је помакнут од устаљеног поретка/погледа, његова територија попут садржаја сна у сталном је кретању ка *отвореном*, ка *ширини* песничке поруке:

У сваком случају, ради се о рушењу постављених граница, о слободном кретању у свим правцима, о сопственом надмашивању. „Сањарење подстиче случај“, тако да они низ различите „непредвиђености плове“, каже и Влада Урошевић у свом циклусу посвећеним сањарима, из збирке „Звездана терезија“, и продужава описујући их као људе који немају „постојан престој“, зато што ниједно време их не прима. (Мојсијева-Гушева 2007: 277)

Веле Смилевски у акрибичној студији *Поетика на сонот*, посвећеној стваралаштву В. Урошевића, примећује да је поменута збирка изнедрила „еден свет речеси незабележлив, а присутен“ (1988: 28). Оно незабележљиво, а присутно, међутим, открива се истовремено и као присуствовање, у дискурсу, незабележљивог– *чудесног*. Контуре *опросторености* урошевићевског града као *надграда* скривеног у свакодневном граду оцртавају се на тлу бретоновске инспирације *чудесним*. Ваља напоменути да је Влада Урошевић категорију *чудесног* поверио песничком језику: „Када бих био критичар сопственог дела, рекао бих да моја поезија тежи чудесном, а моја проза – фантастици. То су по много чему различите области, све до осећања света.“ (1980, нав. према Крњевић, 1981: 275). Међутим, Урошевићева студија о ликовној уметности из година надреалистичког покрета „Измаштани светови“ непосредније нас уводи у „крвоток“ песничке имагинације. У одељку *Андре Бретон – бунтовник и чаробњак*, аутор подобно тумачи појам *чудесног*:

Чудесно је за Бретона једна сакрална суштина ствари и није случајно што он никада није покушао да да његову дефиницију. За њега ће чудесно увек бити оно што се супротставља сваком покушају рационалног сазнања, тежећи ка томе да остане тајна без које би наш живот изгубио и смисао и своју покретачку енергију.“ (2012: 34)

У овоме читању другог као читању самога себе запажа се фасцинација лепотом *чудесног*, којој В. Урошевић остаје доследан у потоњим песничким

збиркама. Размотримо још једно место из поменутог поглавља о Бретоновој уметности:

Бретон је путник по пределима сна, по царствима у којима влада друга, ноћна човекова природа: слике-ситуације из његових песама врло често су осветљене сумрачном светлошћу ониричног, у њима својеврсна антологија сневаног размешта фигуре у једној игри у којој можда никада нећемо до краја разумети правила. Али, при том, његов циљ није – и то треба још једном нагласити – да напусти свакодневни живот: он хоће ту, на површину јаве, да изнесе скупоцености сна, да споји онострано и онострано, да доведе имагинацију на власт усред безличне и досадне улице реалности.“ (2012: 34–40, истакла А. П.)

Пан-оптичка мисао надреализма која тражи превладавање антиномија, круто издефинисаних дуалистичких полуга, да се послужимо матићевском синтагмом, усидрена је у срж естетичког промишљања Владе Урошевића, али улази попут „носећег нерва“ у поље стваралаче праксе. Отуда је зачудна позиционираност урошевићевског града између сањарења и старих, нових урбаних формација несводива на рационално-логичке параметре, етерична, флуидна, сва у смелости препуштању доживљају чудесног. Песнички пројекат Владе Урошевића, дакле, преузима „завештање надреализма, остављено многобројним могућностима“ (Алексић, 1983: 210), претварајући га у поетичко-естетички супстрат песничког мишљења и имагинирања. Надреализам као чињеница књижевног и културног памћења објављује се, међутим, у сплету сопствених недоречености, неостварљивости и граница. Стога, је певање на фону надреалистичке инспирације, *постнадреалистички* фингирано, тј. оно је увек певање из свести о немогућности (само)довршења, сапетости положене у тренутак (само)започињања. Оваква свест попут силе уравнотежења делује на „ткање чаробних невероватности“ (Бретон 1979: 27) током генезе лирског исказа у Урошевића, чинећи да тематско-мотивски корпус оперважен чудесним не разори комуникативност песничког текста. Песништво Владе Урошевића од *Једног другог* града до *Хипнополиса* на овај начин, унутар себе, обликотворним и смислотворним техникама, превладава парадоксалност и неустановљивост надреалистичког *искушења језика*:

„У чистом парадоксу авангардног, трансхуманизујућег стремљења напосто није могуће боравити и деловати одвише дуго, а да то не одведе у потпуну некомуникативност и свеколику изолованост. Надреалистичка поезија је осетила и до нас пренела опојни тамни дах тог искушења, обележивши вероватно најдаљу видљиву и још увек досежну границу авангардне песничке пустоловине.“

(Брајовић 2000: 353, истакла Т. Б.)

Чудесно трепери у равнотежи коју намеће начело преносивости песничке поруке на нивоу очувања природнојезичке синтаксе и логичне прагматике, јер се урошевићевски текст не уписује у тежњу превладавања језика. Искуство постнадреализма и његово претапање у видалачко-ониричку сферу, међутим, *дезауматизује* слике града, тј. расклапа конвенционалне механизме, форме његовог опросторавања, очувавајући замајак дискурса *Немогућег*:

*Свака истина постаје провидна као превара.
Није ни у сну ни на јави то што очи боде:
из баите бере руже улична вага стара
крај зида два бицикла сада љубав воде.* (Урошевић 1981: 53)

У последњим стиховима *Летњег сумрака* конфигуративни склоп песничких слика формира један апофактички простор: „ни на јави ни у сну“. Простор је *оно што није* и тај негативитет „боде очи“, рашчарава истине у провидност њеног дискурса. Трагање за суштинским простором, *domusom/heimatom*, одвија се у лирском премеру стварности. Уписивање и описивање простора града попут „загонетке у мирисним замкама“ (*Мириси на попладнето*) дешава се, заправо, на месту епистемолошког *недостатка*, недовољности стварности, на линији где се надреалистички пртљаг открива и разграђује у постконтексту.

Два су још момента важна за конституисање простора, за распоређивање односа, фукоовски речено, у песништву Владе Урошевића. Први је присуство стварносног упркос јаком дотоку ониричког контекста. Богомил Ђузел, бележећи утиске о збирци *Летња киша*, запажа да је у њеном темељу имагинарно, али да су ти елементи „од кои е изградена оваа поезија и припаѓаат на онаа најблиска реалност околу нас, толку речито скопска“ (1969, нав према Смилевски 1988: 18). Колоритност завичајног, матерњег и локалног даје засебан штимунг поезији В. Урошевића. Изврстан пример поетског опросторавања Скопља јесте песма *Мистериите на Скопје* (*Мистерије Скопља*) из збирке *Летен дожд* (*Летња киша*):

*Во евтиниот воздух што впалено зрее
се троши Саат-кула и Мостот се ниша:
ја убива продавачката на лозови Црниот Стрелец
во тоа попладне чии линии се бришат.*

*Над Бит-пазар сега воздушна гемија летка.
Ги затвораат книгите адвокатите стари.
Час е кога излегуваат на прошетка
јавните дечари, дневни бубушари.*

*Во детска количка го носат самракот шинат
низ чаришија што во мувла се дипли.*

Се јавува над апотеката шарена ветроштина

и продава јајца од гајгур и моливи мураќипли. (Урошевиќ 1992: 81)¹¹

Изразито фикционалне слике у двоструким чворовима фолклорне митологије и надреалистичких метаморфоза предмета обликују чаршију Скопља као живот који парадоксално у мемли сјаји. Тај несвакидашњи сјај је *езотерично* биће града које се отима сваком превођењу на смисаоно-идејну поруку/поуку. У сенци овог текста, да се послужио синтагмом Ролана Барта, налазимо на чисто уживање у блиском као у егзотичним садржајима далеких светова, на метафизичко узбуђење у контакту са оностраним. Са друге стране, неустопављивост јединствене «поруке» знак је естетичке *поруке* тоталитарним наративима, поверења у *откровењску* снагу песничке мисли. *Чудесно* је, дакле, задобијен простор изнад моћи дискурса, пукотина у успостављеном, непрекидивом ланцу између означеног и означиоца. Међутим, остајање у њему значи и бивање у nelaгоди непојмиве загонетке у коју смо уроњени. Инстанчани лирски сензибилитет В. Урошевића који осцилира између *озарења чудесним и неспокојства* услед неимања одговара на питање шта значе ти предели, шта се у њима одистину дешава наслања се на сликарско умеће Ђорђа де Кирика, прецизније, на његово тумачење. Влада Урошевић у есеју *Де Кирикови градови енигме* напомиње да градски простор на његовим платнима шаље „поруку на коју смо осетљиви, али коју до краја рационално не можемо објаснити“ (51).

Феномен загонетности града, који је лајтмотивско језгро у поезији В. Урошевића, разоткриће нам, дакле, и други моменат. Тај други моменат односи се на технике формирања песничких имагинатива у интермедијалном контакту са сликарством Ђорђа де Кирика.

Збирка *Манекен у пејзажу* најјасније осветљава особине повезаности лирике В. Урошевића са платнима познатог надреалистичког уметника. У поменутом есеју Влада Урошевић говори и о мотиву манекена: „Де Кирико уводи у савремено сликарство тему манекена: пореклом из романтизма (Хофман!), ови човекови двојници су оличење загонетке – уместо оригинала, они нуде симилакрум, не дајући објашњење како је дошло до замене и шта је њен циљ“ (2012: 51). Господин Неразумљиви Случај из песме *Манекен у пејзажу* израста из вертикалне осе света дела, постављајући јој ограничење у несагледивом. На позадини загонетке, дакле, налази се испражњена телеолошка колевка света. У

¹¹ Песму цитирамо у оригиналу, јер се у преводима на српски језик, којима се користимо у раду, очавају недоследности у превођењу на плану облика и садржаја. У *Сувом дану* песма је заправо препевана (Урошевић, 1969: 70) у неадекватној песничкој форми, док је у двојезичном издању Народне књиге превод доста вернији оригиналном тексту (Урошевић, 1981: 50–51).

песми *Знаци* из поменуте збирке, лирски субјекат живи „мален међу знацима“ и *нешто* ишчекује. Оно непознато, неисписиво, чини се, прекрива разумевање односа између човека и урбане средине.

Иконички реквизиторијум поезије В. Урошевића описује садржаје града, *урано*гу свакодневном, али се на линији његове протежности јављају места недоречености, места немогућег додира:

Оне што ги споредувале текстовите на едните и другите патописци имаат малку необична теорија: се работи, велат тие, за еден вистински град, иза другшто е всушност само слика од сонот на неговите жители. Но које витински акој сонуван град, тие не можат да определат. Најчудно во сето тоа е што се зборува дека чистачите на улиците од оној дневен, сив и банален град наоѓаат понекогаш наутро, на плочникот, по некој украс, дел од накит или парче скинат пергамент со чудни знаци, чије потекло никој не умеа да го објасни. А дека пак продавачите од оние таинствени ноќни продавници напати со чудење откриваат, меѓу куповите на своите ветошини, некој предмет чија што премногу современа форма и употреблива намена се речиси непростојни. (Урошевиќ 1986: 39, истакла А. П.)

Тамо где се у простору града пројављује знак *другог града*, и где чудесно улубљује реално, настаје процеп ка надреалном, процеп који је двострук. Осведочава ово *недостајуће овде* и оно *Немогуће тамо*, које се у драматичном поклапању уздижу у поетичку енергију између језика и песника, у срж искуства субјективитета које је надвијено над питањем могућности успостављања пунине. Из укрштаја места града у затеченом/имајућем простору и у моћи његове потенције/преобразиље израња *Хипнополис*. Његова истина, која се не да успоставити тумачењем знакова, поверена је деци „која у сумрак кроз заборављена тајна врата излазе на пољане око града“. Само дечије очи, неистетовиране наметнутим погледом, знају да тамо нема никога, да нема опсаде.

Хипнополис, меѓутим, није насеобина обећаног града. Опонирајући чеоној страни песничке имагинације, која чудесно ставља на саму осу света, ова збирка Владе Урошевића захвата *тамне пориве становника* (1986: 31) суптилном оштрицом друштвене критике. Дистопијска копрена заузела је место искричавости чудесног и мистеријама у виђеном, а *урано* је окренуто на своје наличје. Овоме граду, најзад, песници нису потребни, јер зазорно је чути *море*. *Хипнополис* је тек именом простор снова, у њему се безбрижно ни невинно више не сања:

*Свиткани во своите постели го очуваме
најлошото.
Но никој не доаѓа и ништо не се случува.
Само одвреме навреме стасува до нас низ
ноќната тишина
Смењето на свештениците во Кулата со
чудовишта.(1986: 46)*

Збирка поезије *Хипнополис* износи на видело оно што је остало од *Жеље* – њено име, носталгично тумарање ка *надграда*, које се, меѓутим, прекида иронијским отклоном од могућности остајања у неугроженом простору. Ако је песницима и у Хипнополису забрањено чути море, које су им (не)слободе остављене за једно кратко, сићушно *овде?* Прогнаним гласом песника, В. Урошевић, урања у тишину испод *крика чудовишта*, у тишину градских зидина.

Пратећи генезу песничке фасцинације градским простором од збирке *Један други град до Хипнополиса*, настојали смо „умилостивити“ демона теорије, остајући у што непосреднијем додиру са песничким текстом. Модели *опросторавања* као рукавци *урбопоетике* кретали су се од једне интимне митологије *урбаног* простора у дијалогским спонама са наслеђем *надреализма*, у сустицају стваралачке праксе и праксе критичара ликовне уметности В. Урошевића, до опозивања ониричког као својеврсном „чуваркући“ *урбаног* дискурса.

Литература:

- Aleksić, Branko. 1983. *Otkrivenje u nadrealizmu*. Beograd: Prosveta.
Bašlar, Gaston. 1969. *Poetika prostora*. Beograd: Kultura.
Breton, Andre. 1979. *Tri manifesta nadrealizma*. Kruševac: Bagdala.
Vladišić, Slobodan. 2011. *Crnjanski, Megalopolis*. Beograd: Službeni glasnik.
Farago, Kornelija. 2007. *Dinamika prostora, kretanje mesta: studije iz geokulturalne imagologije*. Novi Sad: Stylos.
Ingarden, Roman. 2006. *O književnom delu*. Beograd: Foto Futura.
Јерков, Александар. 1994. „Немања Митровић: Град поред света“, *Борба*, 72, 304, III.
Leach, Neil. 2008. „Тамна страна *Domusa*“, *Tvrđa*, br. 1–2.
Лефевр, Анри. 1988. Град и урбано, у *Социологија града: социолошка хрестоматија*. Београд: Завод за уџбенике и натавна средства.

- Мојсијева-Гушева, Јасмина. 2007. „Ониризам и надреалистичка поетска слика“, у *Надреализам у свом и нашем времену*. Београд: Друштво за културну сарадњу Србија-Француска.
- Пауновић, Александра. 2016. „Песмина првина у лирици Ђорђа Сладоја или питање Чиме се песма пуни?“, у *Силазак у самоћу: зборник радова о поезији Ђ. Сладоја*. Нови Сад: Orpheus.
- Смилевски, Веле. 1988. *Поетика на сонот*. Скопје: Студентски збор.
- Todorov, Svetan. 1987. *Uvod u fantastičnu književnost*. Београд: Rad.
- Урошевић, Влада. 2012. *Измаштани светови: О надреализму у сликарству*. Чачак: Уметничка галерија Надежде Петровић.
- Урошевић, Влада. 1969. *Суви дан*. Београд: Нолит.
- Урошевић, Влада. 1977. *Уснули град*. Београд: Слово љубве.
- Урошевић, Влада. 1981. *Песме*. Београд: Народна књига.
- Урошевић, Влада. 1990. *Хипнополис*. Београд: Нолит.
- Урошевић, Влада. 1986. *Хипнополис*. Скопје: Македонска књига.
- Урошевић, Влада. 1992. *Атлантида, остатиоци*. Скопје: Македонска књига.
- Хајдегер, Мартин. 1999. *Грађење, становање, мишљење*. Београд: Плато.
- Шеатовић-Димитријевић, Светлана. 2010. „Феномен града од Војислава Илића до Слободана Зубановића“ у *Поезија Слободана Зубановића: зборник радова*. Београд: Задужбина Десанке Максимовић.

Aleksandra Paunovikj

On the Road to Another Town by Vlada Urosevikj

(Summary)

This paper looks at the poetic-aesthetic models of *espacement* of towns in the poetry of Vlada Urosevikj (1934) from his first poetry collection *Another Town* (1959) to *Hypnopolis* (1986). When analyzing the translations into Serbian *Суви дан* (1969), *Уснули град* (1977), *Хипнополис* (1990), facing (at least) a double “face” of the above mentioned books – the originals and the translations/verse translations, one can notice an intensive presence of *urban* discourse which generates a poem-producing energy of free/open verse with a dynamics of interweaving genres of poems into prose, narrative lyricism and traditional forms around visions of spatial openness and/or closedness. The position of a lyrical subject/lyrical self-awareness, sensually marked, “tattooed” with the processes of geo-imaging, is laid down in the foundation of archaic attachment to earth/ground as attachment to *domus*. However, as this placement, devotionis deconstructed and dismantled with the experience of modern subjectivity, (post)surrealistic poetry, Urosevikj’s immanent poetics also becomes *urbopoetics*, so this essay is also searching for its frames.

Key words: espacement, town, urban, miraculous, Urosevikj